

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

การศึกษา คือ เครื่องมือในการพัฒนาประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาประเทศ ในด้านเศรษฐกิจ ในด้านการเมือง หรือในด้านสังคมและวัฒนธรรม เพราะการพัฒนา ในด้านต่าง ๆ ดังกล่าว ต้องอาศัยกำลังคนเป็นปัจจัยสำคัญ กำลังคนจะมีประสิทธิภาพ เพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับการจัดการศึกษา¹

การจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา เป็นการศึกษาระดับกลางต่อจากระดับ ประถมศึกษา เป็นการศึกษาระดับที่ให้แก่เด็กวัยรุ่น เพื่อเตรียมให้ไปเรียนต่อในระดับสูง ขึ้นไป และเพื่อเตรียมให้ออกไปประกอบอาชีพและสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคม อย่างมีความสุข ดังข้อความที่ว่า

. . .พลเมืองหรือกำลังคนที่ประเทศชาติต้องการมากนั้นก็คือ พลเมืองที่มี การศึกษาในระดับกลาง หรือผู้ที่จบระดับมัศึกษานั้นเอง. . .² และ. . .ในแง่ ของนักวางแผนก็จะบอกได้ว่าชุมกำลังคนที่ให้ผลในทางเศรษฐกิจมากที่สุด คือ ชุมกำลังคนในระดับมัธยมศึกษา. . .³

กล่าวถึงลักษณะนี้ ดร. กอ สวัสดิ์พานิช ได้เขียนไว้อีกว่า

. . .การศึกษาในระดับกลางเป็นบ่อเกิดของปัญหาหลายอย่าง และใน ขณะเดียวกัน การศึกษาในระดับนี้ก็ช่วยแก้ปัญหา เศรษฐกิจและสังคมของประเทศได้

¹ ลีปนันท เกตุทัต, การปฏิรูปการศึกษา (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์วัฒนาพานิช, 2518), หน้า 6.

² กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิสามัญศึกษา, ประมวลบทความเกี่ยวกับมัธยมศึกษา (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2513), หน้า 2.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 38.

อย่างมากมาย ถึงแม้การมัธยมศึกษาจะก่อให้เกิดปัญหาแก่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ก็จริง แต่ประเทศที่กำลังพัฒนาย่อมมีปัญหายุ่งเกี่ยวกับการมัธยมศึกษามากกว่าประเทศที่พัฒนาแล้ว. . . ประเทศไทยจัดได้ว่าเป็นประเทศซึ่งกำลังพัฒนา และกำลังมีปัญหายู่งเกี่ยวกับการมัธยมศึกษาเป็นอันมาก และในขณะที่เกี่ยวกับประเทศไทยก็ต้องอาศัยความก้าวหน้าทางการมัธยมศึกษา เพื่อแก้ปัญหา เศรษฐกิจและสังคมเหมือนประเทศอื่น ๆ . . .¹

ฉะนั้นการจับลาคับความสำคัญทางการศึกษานั้น ย่อมจะให้ความสำคัญต่อกิจการมัธยมศึกษาด้วย เพราะถือว่ามัธยมศึกษาเป็นทั้งอุปสรรคและปัจจัยของการศึกษาในระดับอุดมศึกษา จึงนับได้ว่า การมัศึกษามีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาในด้านต่าง ๆ แม้ในด้านพัฒนาทางการทางการศึกษาเอง สิ่งนี้นับเป็นแรงกระตุ้นให้ผู้เขียนเกิดความคิดว่า ปัญหาต่าง ๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบัน น่าจะไม่ใช่ปัญหาที่เพิ่งเกิดขึ้น แต่จะเป็นขบวนการต่าง ๆ ที่สืบเนื่องมาจากอดีต

สำหรับการศึกษาเรื่องนี้ จะศึกษาเฉพาะการจัดการมัธยมศึกษาในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ นับแต่ พ.ศ.2435 ถึง พ.ศ.2475 เพื่อศึกษาถึงประวัติการมัธยมศึกษา หลักสูตรมัธยมศึกษา การมัธยมศึกษาในแผนการศึกษาชาติ และปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เกี่ยวกับการศึกษาระดับนี้ โดยการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ ซึ่งจะต่อเนื่องกับกิจการประถมศึกษาที่มีผู้วิจัยไว้มากแล้ว ส่วนเรื่องนี่ยังไม่มีผู้ใดทำการศึกษาอย่างจริงจังมาก่อน จึงเป็นเหตุให้ผู้เขียนตัดสินใจดำเนินการค้นคว้าวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ก. เพื่อศึกษาถึงมูลเหตุของการก่อกองการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ซึ่งมีความสำคัญต่อวงการการศึกษาของประเทศไทย รวมทั้งอิทธิพลต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการก่อกองในช่วง พ.ศ.2435 - 2475

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 1 - 2.

ข. เพื่อศึกษาถึงวิธีการดำเนินงานในการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา
ของแต่ละรัชกาล

ค. เพื่อศึกษาถึงผล ปัญหา อุปสรรค ความล้มเหลวของการดำเนินการ
จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาของไทย ในแต่ละรัชกาล

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

ก. จะทำให้ทราบถึงแก่นแท้ของปัญหา อุปสรรค ความล้มเหลวและความสำเร็จ
ของกิจการมัธยมศึกษาในอดีต เพื่อผลในการปรับปรุงแก้ไขการศึกษาในปัจจุบัน

ข. จะชี้ให้เห็นถึงข้อดีข้อเสียในการจัดมัธยมศึกษาในช่วง พ.ศ. 2435 - 2475
ซึ่งเป็นช่วงที่องค์พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจเด็ดขาดในการบริหารประเทศ

ค. เพื่อศึกษาว่ากิจการมัธยมศึกษาในอดีตที่ผ่านมา สามารถช่วยส่งเสริม
ใหญ่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่สอดคล้องกับเอกลักษณ์ และความต้องการ
ของสังคมไทย

ง. จะเป็นการวิเคราะห์ให้เห็นสภาพการจัดการศึกษาระดับมัธยม อันจะเป็นผลดี
ต่อแนวทางการจัดการศึกษาระดับนี้ ซึ่งถือว่ามีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการผลิตกำลังคนที่มี
ความสำคัญ ต่อความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของการพัฒนาประเทศ

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

ก. ศึกษาโครงการจัดการศึกษาในช่วง พ.ศ. 2435 - 2475 ใน 3 รัชกาล
โดยเฉพาะระดับมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาที่มีใช้การศึกษาภาคบังคับ อันจะเป็นพื้นฐาน
ของการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในช่วงสมัยประชาธิปไตย

ข. ศึกษาจุดประสงค์ วิธีดำเนินงาน ปัญหาต่าง ๆ และอุปสรรคในการดำเนินการ
การมัธยมศึกษา

วิธีดำเนินการค้นคว้าและวิจัย

การศึกษาค้นคว้าเรื่องนี้ มุ่งศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง (Empirical Data) ซึ่งปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ผู้ศึกษาค้นคว้าจึงใช้วิธีวิจัยทางประวัติศาสตร์ (Historical Research) และเสนอรายงานแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า จะใช้ข้อมูลที่เป็นหลักฐานชั้นต้น (Primary Sources) ทั่วๆ ไปเท่าที่จะหาได้ และการสัมภาษณ์บุคคล เพื่อจะให้การศึกษาเรื่องนี้ มีข้อมูลสนับสนุนอย่างสมบูรณ์ที่สุดเท่าที่จะทำได้ เป็นการวิจัยแบบวิจัยสนาม (Field Research) นอกจากนี้ยังประกอบด้วยการพิจารณาจากเอกสารอีกประเภท คือเอกสารชั้นรอง (Secondary Data) ที่มีผู้บันทึกรวบรวมไว้และมีการค้นคว้าวิจัยในขอบข่ายที่ใกล้เคียงเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำนี้ แล้วจะนำเสนอเป็นรัชกาล ๗ ไป หัวข้อเรื่อง 4 ประเด็นคือ นโยบายในการจัดการศึกษา พัฒนาการของหลักสูตรมัธยมศึกษา ระบบการบริหารการศึกษา ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคของการจัดการศึกษา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย